

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Meditationum evangelicarum volumen tripartitum

Creidius, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

Exegesis

[urn:nbn:de:bsz:31-122776](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-122776)

2. *Aeterna gratia denegatio.* Nam confitebitur ipsis Christus & dicet: Discedite à me, non novi vos. Tristissima certè sententia, ad quam nisi exhorrescant & corrigantur operarii iniquitatis, executionem aliquando experientur in die iræ & revelatione iusti Dei iudicii, Rom. 2. v. 5. qui enim hîc

diem acceptum gratiæ & salutis negligit, 2. Cor. 6. v. 2. hunc tenebræ operient sempiternæ, Iohan. 12. v. 35. & locum indulgentiæ non amplius inveniet. Rogamus Deum Patrem coelestem, ut ab hoc malo nos clementer præservet per Iesum Christum Dominum nostrum, Amen.

Dominica IX. post Trinitatis.

Evangelium Luc. 16. v. 1. 9.

Vidit Nebucadnezar in somno arborem, cuius proceritas contingebat cælum, & dilatabat ramos suos usque ad terminos universæ terræ, universa animalia campi & volucres coeli degebant sub umbra ejus, & ex ea vescerantur omnes caro. Sed ecce vigil sanctus descendebat de cælo, & clamabat fortiter: succidite arborem, & præcidite ramos ejus: Ita decretum est in sententia vigilum, & colloquio sanctorum, ut cognoscantur homines, quoniam dominatur excelsus super regna mundi, & distribuit illa prout vult. Hoc somnium postea David explicat de ipso Nebucadnezare, qui caput aureum dicitur, & potentissimus erat Monarcha in toto mundo: sed abutebatur donis sibi concreditis ad superbiam, proinde excisus est, & instar bestiæ circumcursavit in sylvis & agris, donec capilli ejus crescerent in similitudinem aquarum, & unguis ejus quasi avium, Dan. 4. v. 7. & c.

Idem accidit dispensatori iniquo, cujus mentionem facit hodiernum Evangelium. Quia enim bona sibi concredita dilapidaverat, citatur ad abacum, & villicationis suæ rationem reddere jubetur, sed non potest, calculus expensorum & acceptorum semper

Aliud Exordium hîc plinius Vid. infr. part. 3. p. 426. a. b.

discordant, propterea succiditur arbor, id est, iniquus dispensator ab officio removetur.

Sicut autem David Regi consulit, ut peccata redimat elemosynis, & iniquitates misericordiis pauperum, Dan. 4. v. 24. ita Christus suadet in hodierno Evangelio nobis omnibus, qui servi inutiles sumus, & iniqui dispensatores, ut amicos nobis paremus ex mammona injustitiæ, qui in aeterna tabernacula nos tandem aliquando recipiant.

Videbimus nos

- I. *Dispensatoris iniqui prudentiam,*
- II. *Salvatoris Christi sententiam.*

J. J.

EXEGESIS.

Gravis est vox Apostoli 1. Cor. 4. v. 2. in dispensatore nihil aliud requiritur, quàm ut fidelis inveniat. Hanc fidelitatem non præstitit Oeconomus, proinde citatur à Domino, ut rationem reddat, quomodo bona sibi concredita administraverit.

Duo igitur hîc consideranda veniunt

- I. *Dominus constituens,* qui describitur
1. *Ab opulentia.* Dicitur enim vir dives, quia verè est ἀνταρχὴς, dives in omnes qui

invo-

invocant ipsum, Rom. 10. v. 12. proprietarius coeli & terræ, Ps. 82. v. 8. auri & argenti, Hag. 2. v. 9. cui omnes Creaturæ ad unam obediunt; Ps. 148. v. 8. Sir. 40. v. 34. seqq. Si igitur paupertas te premit, accede divitem hunc patrem familiâs, & ora cum Ecclesia:

Sib uns heut unser täglich Brod!

Und was man darff zur Eibes Noth.
tunc aperiet thesaurum suum, & benedictione te cumulabit largissimâ, Mal. 3. vers. 10. nam oculi omnium in ipsum sperant, &c. Ps. 145. v. 15.

2. *Abeneficentia.* Nam Oeconomum constituit, inquit Salvator, non ex necessitate & indigentia, sicut Dynastæ suos habent oconomos, quia ipsimet per se & immediatè non possunt omnibus rebus prospicere, implet enim coelum & terram, Jer. 23. v. 24. sed ex immensa bonitate, est enim summum bonum & quicquid Creaturæ boni habent, ab ipso profieicitur, Jac. 1. v. 17.

Bona, quæ nobis concredidit, sunt varia, ad tres tamen potissimum classes redigi possunt:

Prima habet bona nature, qualia sunt valetudo, sanitas, pulchritudo, & omnes sensus, dotes & qualitates, boni constituti corporis, quod lingua loquitur, oculus videt, auris audit, manus operatur, pes ambulat, &c. hæc omnia non à parentibus hæreditario jure possidemus, sed ab hoc divite & cœlesti Patrefamiliâs tanquam Oeconomi & Dispensatores tenemus, qui nos in utero sicut lac mulget, Job. 10. v. 10. mirabiliter format, Psal. 139. v. 14. ex alvo matris extrahit, Psal. 22. v. 10. vitam & halitum imperit, Act. 17. v. 28.

Secundâ habet bona fortuna, ut sunt divitiæ, aurum, argentum, domus, agri, omniaque ad victum & amictum necessaria, quæ

nobis iterum non hæreditariò, sed tanquam usufructuariis à Deo concessa sunt. Nam benedictio Domini divites facit, Prov. 10. vers. 22.

Tertiâ habet bona gratia, ut sunt *eruditio,* sapientia, eloquentia, fides, spes, charitas, justitia, salus, &c. dona sanctificantia & non sanctificantia, hæc omnia cœlestis Patrefamiliâs distribuit, prout vult, 1. Cor. 12. vers. 11.

Nostrum erit, hoc sæpe ruminare, ne efferramur animo propter bona nobis à Deo concredita, sed tanquam fideles Oeconomi dispensemus illa ad Dei gloriam, 1. Cor. 10. v. 31. Matth. 10. v. 41. Exod. 35. v. 21. 2. Proximi penuriam, Prov. 3. v. 16. & 3. alimentationem propriam, 1. Tim. 6. v. 8. ita audiemus aliquando vocem illam lætissimam, Euge serve bone & fidelis, &c. Matth. 25. vers. 21.

3. *A Providentia,* quam commendat

1. *Accurata observatio.* Nam Corycæos suos habet, qui deferunt iniquum dispensatorem, & omnes illos adhuc hodie, qui talentum sibi concredidit non rectè collocant.

Supra nos accusatores habemus beatos Angelos, qui semper vident faciem Patris cœlestis, Matth. 18. v. 10.

Intra nos (1) *Doctores Ecclesia,* qui propterea speculatores vocantur ad id à Deo constituti, Ezech. 3. v. 17. & quando ingemiscunt super malitia auditorum suorum, gemitus illi ad Deum perveniunt, hoc ipsis bonum non est, Ebr. 13. v. 17. (2) *Proximum quem offendimus,* in primis viduarum & pupillorum gemitus, Sir. 35. v. 19. (3) *Omnem creaturam,* quâ abutimur, Rom. 8. v. 20.

Intra nos corycæum habemus propriam conscientiam, quæ peccata stylo ferreo, & acuto

acuto adamante notat tanquam in diario quodam, Jer. 17. vers. 1. unde perpetua nascitur accusatio, Rom. 2. v. 15.

Infra nos alius adversus nos insurgit accusator, Diabolus videlicet, qui coram Deo apparet, Job. 1. v. 6. & accusat nos interdum noctuque, Apoc. 12. v. 10.

Ecce tot & tantos accusatores nobis omnibus & singulis momentis incumbentes habemus. Quidni igitur veternum excutimus, & circumspicere ambulamus, non quasi insipientes, sed ut sapientes, Eph. 5. v. 15. Orantes cum Davide: Domine vide, si via iniquitatis in me est, & deduc me in via æterna, Pl. 139. v. 24.

2. *Severa citatio*, quæ delationem ex tempore sequitur, cum hæc formula: quid audio de te? Redde rationem villicationis tuæ. Ita nos quoque citamur à Deo partim citatione gratiæ, partim citatione iræ. *Citatio gratiæ* sit per verbum, quo ad pœnitentiam vocamur, de qua citatione Paulus loquitur 2. Cor. 6. v. 1. seqq. huc referuntur *citationes crucis & adversitatum*, quibus animas bis vel ter à corruptione revocat, Job. 33. v. 30. ne pereant cum mundo, sed æternam salutem conferventur, 1. Cor. 11. v. 32. hanc quidem benevolentiam Deus nemini debet, sed ex mera gratia exercet, Sap. 12. v. 18. 19. Si qui verò sunt, qui citationem hanc non attendunt, aliam mox instituit, nimirum *citationem iræ*, qua impium in medio peccatorum cursu abripit, ut locus non sit pœnitentiæ, sed quod peccando hæc contractum est, cruciatibus æternis in inferno luendum erit, ut videre est, Prov. 1. v. 24. seqq. Quomodo stabunt? quid respondebunt ex dynastis & potestatibus illi, qui Nabothi vineam ad se rapuerunt, 1. Reg. 21. v. 15. vel pauperibus cutem detraxerunt,

Mich. 3. vers. 3. vel iustitiam in absinthium commutarunt, Amos 5. v. 7. quando dicitur ipsis: Redde rationem villicationis tuæ. Certè vix æternum ipsos manebit, El. 10. v. 1. & tormenta potentia, Sap. 6. vers. 7. Quomodo stabunt? quid respondebunt ex pastoribus ii, qui non vocati se intruserunt, Jerem. 23. vers. 21. aut canes muti fuerunt, Esa. 56. vers. 10. aut perniciosas sectas introduxerunt, & doctrinas dæmoniorum, 1. Timoth. 4. vers. 1. quando dicitur ipsis: redde rationem villicationis tuæ: Certè partem suam invenient cum patre suo diabolo, in stagno ardente sulphure & igne, Apoc. 21. v. 8. Quomodo tandem stabunt & quid respondebunt omnes in universum homines, qui bonis sibi concessis ad superbiam, luxuriam, avaritiam, etc. abusi, Deum ipsum blasphemâ linguâ invadere non dubitarunt, quando dicitur ipsis: redde rationem villicationis tuæ. Certè nihil invenient, quo peccata sua excusare poterunt, Ioh. 15. v. 22. Servus enim qui seic voluntatem Domini, et non paravit se, vapulabit multis, Luc. 12. vers. 47. Audiamus igitur hæc in tempore citationem gratiæ, ut effugiamus citationem iræ, & corde imperterrito tandem aliquando coram tribunali iudicis ultimi compareamus, Luc. 21. v. 36.

3. *Infra degradatio*. Nam Paterfamilias ipsum ab officio removet, & non poteris, inquit, posthac dispensare. Magna certè in hoc mundo ignominia est, quando aliquis honorifico loco constitutus fuit, & propriâ culpâ removetur: Quomodo major igitur putatis, vos mei, ignominia erit, cum in extremo die cœlestis paterfamilias villicos suos inutiles deponet, & in tenebras exteriores conjiciet, ubi fletus erit & stridor dentium. Matth. 25. vers. 30. ibi neminem excusabit

cusabit juvenus, neminem ebrietas, neminem prava conversatio, sed retribuetur unicuique in caput suum, Sir. 17. v. 19. Semper igitur sonet in auribus nostris vox citationis: Redde rationem, ne cogamur audire sententiam damnationis: non poteris posthac dispensare, sed laudem reportemus à Deo, tanquam fideles servi, 1. Cor. 4. v. 5.

II. *Servus decipiens vel deficiens*, qui est iniquus dispensator, cujus vitia nobis in textu ad cautelam significata, sunt:

1. *Luxuria*. Nam omnia Domini sui bona liguriendo dissipaverat. Tales Oeconomus Deus adhuc satis multos habet, qui vel bona naturæ, ingenii acumen, animi industriam, memoriæ vires, &c. vel bona fortunæ, opes & divitias à Deo sibi concessas per ingluviem perdunt & prodigunt, ut dives epulo cum fratribus suis, Luc. 16. v. 19. tandem ad summam inopiam rediguntur, Sir. 18. v. 32. 33. ipsisque Ethnicis deteriores, 1. Tim. 5. vers. 8. animam in æternam perditionem præcipitant, Es. 5. v. 14.

2. *Ignavia*. Nam fodere, inquit, non valet. Otio igitur & ignaviæ assuetus erat, & malebat se àleretalibus *κωβέλαις*, fraudibus & imposturis, quàm labore ab ipso Deo omnibus demandato, Job. 5. v. 7. Gen. 3. v. 19. Fugiamus igitur otium, tanquam pulvinar Satanæ, multam enim malitiam docuit otiositas, Sir. 33. v. 29.

3. *Superbia*, quæ plerunque soror & comes est ignaviæ. Ita enim hic noster: Mendicare erubesco. Non tantùm erubescibat victum mendicare, sed & gratiam & patientiam heri sui implorare. Absit hoc à nobis, & si malè res nostras administravimus, mendicare Dei gratiam non erubescamus, sed ingenuè confiteamur iniquitates, & propter

Christum veniam petamus, juxta dicta 1. Joh. 1. v. 9. 10. Prov. 28. v. 13.

4. *Fallacia*. Nam libros rationum corripit, pro centum octuaginta, pro ~~sexaginta~~ ^{sexaginta} quinquaginta scribit, atque sic peccatis cumulat.

Hoc ipso nobis speculum exhibet, quo se contemplari debent Oeconomi, Quæstores, Prætores, Cellarii, Curatores, omnesque officiales alii, qui administrandis Principum redditibus annuis, vel etiam bonis pupillorum præfecti sunt, & quandoque X. pro V. in rationibus suis ascribere solent, unde magnificentur & ditantur, in crassantur & impinguantur, Jerem. 5. v. 27. Sed hæc vastities cane pejus & angue fugienda est homini Christiano, nam disciplina nequitie non est sapientia, &c. Sir. 19. v. 19. panis ita comparatus vertetur in fel aspidum, & bona, quæ devoravit injustus rursus evomet, Deus extrahet illa de ventre ejus, Job. 20. v. 14. 15. 18. 19. 20. Jer. 17. v. 11.

De Secundo.

Tempus est ut alteram quoque partem tractandam aggrediamur, nimirum *Salvatoris Christi sententiam*, quæ duobus membris absolvitur, ut sunt:

I. *Commendatio*. Nam laudavit Dominus iniquum dispensatorem, non ob furtum & fraudes, sed propter astutiam & industriam, sicut & nos ingeniosos fures commendare, furta autem vituperare solemus additâ *γνώμῃ* generali, quâ filios hujus seculi prudentiores esse pronunciat quàm filios lucis; Illi enim in negotiis secularibus sunt cautissimi, vigilantissimi, versutissimi: Hi autem in spiritualibus salutem æternam concernentibus improvidi, languidi, flaccidi. Hanc

focer-